

Kraków, dn. 20.10.2016 r.

Dr hab. Henryk Duda prof. nadzw. AWFIS

Instytut Sportu

Zakład Teorii i Metodyki Gier Sportowych i Rekreacyjnych

Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie

Recenzja

**rozprawy doktorskiej magistra Łukasza Bojkowskiego pt: „ Sytuacyjne ,
psychologiczne i koordynacyjne uwarunkowania skuteczności gry
indywidualnej w piłce nożnej ”**

We współczesnej grze sportowej coraz bardziej zwraca się uwagę na holistyczne (całościowe) oddziaływanie na zawodnika w procesie szkolenia sportowego. Pełna znajomość możliwości i dyspozycji konkretnego gracza pociąga za sobą konieczność zindywidualizowanej pracy z nim. Dotyczy to także znajomości i uwzględnienia w procesie szkolenia cech psychicznych sportowca.

Gracze piłki nożnej często działają w obliczu różnych sytuacji o wysokim poziomie trudności, którym dodatkowo towarzyszy stres, zawodnicy muszą więc cechować się odpornością psychiczną i równowagą emocjonalną. W obliczu tych stanów istnieje konieczność posiadania wiedzy z psychologii. Znajomość uwarunkowań osobowościowo - temperamentalnych jest kluczową sprawą w procesie kierowania zespołem a zwłaszcza jeśli chodzi o dobór graczy na określone pozycje w drużynie. Także rozpoznanie specyficznych wymogów w zakresie możliwości motorycznych i ruchowych zawodnika jest znamienne dla celów zorganizowanego szkolenia i służy do wyznaczania wzorców modelowych. Wybierając więc taki kierunek w rozpoznaniu gry sportowej, zwłaszcza na bazie działań indywidualnych

graczy, które są podstawą gry zespołowej - wydaje się iż doktorant w sposób racjonalny nakreślił swój plan badawczy dla wyznaczonych celów w ocenianej dysertacji .

Uwzględniając więc taki kierunek badań, które zmierzają do określenia wymogów dla efektywnej gry na przykładzie piłki nożnej i mogą mieć charakter aplikacyjny stwierdzam iż z dużym zainteresowaniem przeczytałem przedstawioną mi do recenzji pracę doktorską Pana magistra **LUKASZA BOJKOWSKIEGO**, która powstała w Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu pod kierunkiem **doktora habilitowanego MACIEJA TOMCZAKA**.

Podjęta przez Autora rozprawy tematyka badań dotyczyła określenia **sytuacyjnych, psychologicznych i koordynacyjnych uwarunkowań skuteczności gry indywidualnej w piłce nożnej**.

Recenzowana praca mieści się w granicach standardów typowej rozprawy naukowej, a jej struktura jest prawidłowa. Licząca 131 stron wydruku komputerowego dysertacja doktorska zawiera: wstęp, teoretyczne podstawy badań własnych, metodologię badań własnych, wyniki badań, weryfikację hipotez badawczych oraz dyskusję i wnioski. Streszczenie w języku polskim i języku angielskim wprowadzono w końcowej części pracy. *Proporcje między częścią teoretyczną i badawczą można uznać za prawidłowe.*

Warto dodać, że poza tekstem opracowania naukowego praca zawiera: 18 tabel zestawiające wyniki badań - precyzyjnie przetworzone metodami statystycznymi, 3 ryciny obrazujące wybrane badania a także spis bibliograficzny - 206 pozycji (w języku polskim i angielskim). Piśmiennictwo doktorant zestawił w kolejności alfabetycznej, a wszystkie cytowane opracowania zostały dobrze dobrane do tematyki dysertacji.

Wstęp umiejętnie wprowadza w tematykę rozprawy, przedstawiono w nim główne problemy związane ze specyfiką gry sportowej w kontekście interdyscyplinarnym, z wyraźnym zaznaczeniem cech osobowościowych. Natomiast zdaniem recenzenta, biorąc pod uwagę treść tematu pracy bardzo ogólnie określono znaczenie gry indywidualnej która w tym aspekcie powinna być określona jako podstawa gry zespołowej.

W pierwszej części pracy: Teoretyczne podstawy badań własnych, w której wyodrębniono 4 rozdziały przybliżone zostały zagadnienia składające się na problem badawczy podjęty w tytule dysertacji. Treści zawarte w tych rozdziałach dotyczą wybranych podmiotowych uwarunkowań skuteczności gry w piłkę nożną (psychologicznych, motorycznych) oraz znaczenia gry indywidualnej.

Zdaniem recenzenta informacje teoretyczne o specyfice gry w piłkę nożną zostały przedstawione bardzo ogólnie, skoncentrowano się głównie na wybranych podmiotowych

uwarunkowaniach natomiast znaczenie innych dyspozycji np. kondycyjne, umysłowe potraktowano marginesowo. Należy pamiętać iż grę w piłkę nożną charakteryzuje ekwifinalizm, stąd też w ogólnej charakterystyce tej gry należy przybliżyć wszystkie dyspozycje , które mogą mieć wpływ na efektywność działania gracza. W tym kontekście zachęcam doktoranta do pogłębienia wiedzy w tej problematyce i przeanalizowania tylko polską literaturę przedmiotu (Naglak, Panfil, Gracz, Krawczyński, Rychta, Duda, Szwarc).

W tej części pracy istnieje także rozdział badawczy dotyczący badania natężenia wymiarów sytuacji sportowej w piłce nożnej. Przedstawiono w nim metodologię badań wymiarów sytuacyjnych oraz wyniki badań tych wymiarów. Zdaniem recenzenta ta część badań powinna być zawarta w metodologii badań oraz w prezentacji wyników badań. W aspekcie tym poniekąd recenzent zgadza się z doktorantem iż zamieszczenie tych badań w tej części pracy determinuje dobór i w konsekwencji charakterystykę teoretyczną dalej prezentowanych właściwości podmiotowych warunkujących skuteczność gry piłkarzy nożnych, to jednak w przyjętych celach badań burzy porządek metodologiczny. Także w samej prezentacji wyników badań natężenia sytuacji sportowej w piłce nożnej, w omawianiu prezentowanych wyników autor nie powołuje się w opisie na ryciny nr.1 i nr.2, co można uznać za błąd redakcyjny.

Jednak pomimo tych uwag dla tej części pracy rozdziały te, napisane są ciekawie i na ogół dostatecznie obszernie, traktują bowiem o najważniejszych dla analizowanego problemu badawczego kwestiach.

W dalszej części pracy (rozdział 6), autor przedstawia **metodologię badań własnych**. W zawartych podrozdziałach przedstawiono problem i cel pracy, pytania i hipotezy badawcze. Na bazie literatury przedmiotu (wymienionej w poprzednich rozdziałach) Doktorant stara się uzasadnić temat badań szukając określenia stopnia wybranych właściwości temperamentalnych, motywacyjnych, oraz koordynacyjnych na defensywną, ofensywną i kompleksową skuteczność w grze indywidualnej.

Novum poznawczym dysertacji jest próba znalezienia oceny parametrów badawczych w pracy w różnych sferach działania gracza (wybranych czynników psychomotorycznych) dla czynności w poszukiwaniu wzorców modelowych w aspektach selekcyjnych i szkoleniowych piłkarzy nożnych.

W tej części pracy przedstawiono także cztery grupy hipotez dotyczących:

1. wymiarów sytuacji sportowej w piłce nożnej
2. badań właściwości podmiotowych piłkarzy nożnych

3. zależności pomiędzy właściwościami psychicznymi piłkarza a skutecznością gry indywidualnej
4. zależności pomiędzy zdolnościami motorycznymi piłkarza a skutecznością gry indywidualnej

Dla weryfikacji hipotez autor recenzowanej pracy doktorskiej stawia pięć pytań badawczych, które odpowiadają tematowi i nakreślają kierunek pogłębionej analizy badawczej.

Moja uwaga, mimo wyrażonej akceptacji dla przyjętych założeń, dotyczy pytania piątego oraz hipotezy z grupy czwartej, dotyczą one wpływu poziomu 2 wybranych koordynacyjnych zdolności motorycznych (szybkiej reakcji, zdolności dostosowania i przestawienia motorycznego) spośród 7 dominujących w piłce nożnej. Zdaniem recenzenta wybór dominujących KZM powinien być uzasadniony w sposób wyraźny literaturą przedmiotu.

W dalszej części tego rozdziału zaprezentowano metody badań, które zweryfikowane w literaturze przedmiotu spełniają warunki trafności i rzetelności. Zastosowane metody statystyczne nie budzą zastrzeżeń. Przedstawiono także materiał badań - 5 grup badawczych piłkarzy nożnych o zróżnicowanym poziomie rozgrywek piłkarskich (III liga, N=28, IV liga, N=35, V liga, N=11, klasa A, N=11, klasa B, N=6).

W ogólnej uwadze tej części pracy zdaniem recenzenta w dysertacji przedstawiono kolejność w metodologicznym opracowaniu. Najpierw niestety zaprezentowano Metody badań, później Materiał badań, wydaje się więc iż poprawność metodologiczna pracy powinna uwzględniać zamianę podrozdziałów: najpierw 6.6, a później 6.5. – a więc Materiał i Metody badań.

W uwadze ogólnej – recenzent też chciałby dowiedzieć się czy gracze III ligi w procesie szkolenia mają tzw. „dzień nietreningowy”?, w którym doktorant przeprowadzał badania.

W szczegółowych uwagach recenzent podkreśla nieprecyzyjność w określeniu warunków prowadzonej gry symulacyjnej 1 na 1. Uwaga ta dotyczy zróżnicowanego określenia czasu odpoczynku (5 – 8 minut ?), przerwa bierna lub czynna?. Parametry te dla rzetelności badań muszą być dla wszystkich uczestników jednakowe (konkretnie określone).

Wydaje się też , że zróżnicowany poziom rozgrywek (poziom sportowy) graczy może utrudnić określenie modelowych parametrów gracza. Zdaniem recenzenta gracze A klasy a zwłaszcza B klasy mogą stanowić niski poziom sportowy w poszukiwaniu wzorca szkoleniowego.

Także w metodologicznym ujęciu – jako grupa badawcza brakuje charakterystyki populacji generalnej (mężczyźni – poziom reaktywności, zwawości, sportowcy – profil czynników orientacji celowej). Należy zaznaczyć iż populacja mężczyzn i sportowców stanowiła materiał porównawczy dla celów badań, stąd też w metodologicznym ujęciu powinna być scharakteryzowana (nawet ogólnie; jaka grupa, kiedy dokonano badań, autor badań).

W siódmej części pracy znajduje się rozdział – **Wyniki badań właściwości psychicznych i zdolności motorycznych piłkarzy nożnych**. Doktorant w ośmiu podrozdziałach bardzo precyzyjnie dokonuje analizy:

- wybranych właściwości temperamentalnych piłkarzy nożnych
- wyników badań w zakresie reaktywności emocjonalnej
- wyników badań w zakresie zwawości
- wyników badań w zakresie orientacji celowej
- wyników badań motywacji wewnętrznej oraz jej części specyficznych
- wyników badań wybranych koordynacyjnych zdolności motorycznych piłkarzy nożnych
- wyników badań w zakresie zdolności dostosowania i przestawienia działań ruchowych
- wyników badań w zakresie zdolności szybkiej złożonej reakcji różnicowej

Następnie – co jest bardzo znaczące dla zorganizowanego szkolenia graczy piłki nożnej doktorant dokonuje wyboru najlepszego zestawu właściwości psychicznych i motorycznych związanych ze wskaźnikami skutecznego działania w grze indywidualnej. W opracowaniu tych wyników posługuje się trafnym narzędziem badań statystycznych jakim jest analiza regresji wielokrotnej. Prezentacja wyników badań (tabele wyników) z reguły dokonywana jest w oparciu o kompetentne wyjaśnienia w oparciu o literaturę przedmiotu.

Określając charakterystykę badanych parametrów, ich poziom oraz wpływ i wzajemną zależność autor w sposób kompetentny stosuje dobór metod statystycznych, które pozwalają mu wyjaśniać zachodzący stan procesu badawczego.

Ta część pracy napisana została jasno, prawidłowym językiem, a kompetentny opis oraz zwięzłe podsumowania systematyzują prowadzoną analizę oraz ułatwiają czytelnikowi pracy odnalezienie właściwych danych w prezentowanych wynikach opracowań statystycznych. *Biorąc pod uwagę trafny dobór metod statystycznych oraz bardzo precyzyjną analizę prezentowanych danych recenzent wysoko ocenia ten rozdział pracy.*

- Jedynie w szczegółowej ocenie tej części pracy recenzent zwraca ponownie uwagę na brak uzasadnienia wyboru w badaniach dwóch KZM, t.j. zdolności

dostosowania i przestawienia działań ruchowych oraz zdolności szybkiej złożonej reakcji różnicowej. Uzasadniając tą uwagę można by np. zdolność równowagi wyznaczyć również za dominującą, zwłaszcza, że w grze 1:1 często mamy do czynienia z kontaktem w grze z przeciwnikiem? W podpowiedzi recenzenta w rozwiązaniu tego problemu wystarczyło powołać się na konkretną literaturę przedmiotu określającą te 2 KZM za dominujące w grze indywidualnej.

- Także zdaniem recenzenta niecelowe jest częste powtarzanie w tekście danych zawartych w tabelach.

W dalszej części pracy doktorant opierając się na otrzymanych wynikach badań dokonuje **weryfikacji hipotez badawczych**. Zdaniem recenzenta weryfikacja ta dokonana jest zgodnie z postawionymi hipotezami i ukazuje pełną orientację w przebiegu procesu badawczego oraz poziomie otrzymanych wyników badań. Ta część pracy świadczy o dojrzałości badawczej doktoranta, który w sposób przejrzysty i kompetentny próbuje wyjaśnić zjawisko badawcze.

Zaletą recenzowanej pracy jest przeprowadzona poprawnie i rzeczowo, zawarta na 17 stronach, rozdziału dziewiątego – dyskusja nad uzyskanymi wynikami

W ogólnej ocenie prowadzonej dyskusji można stwierdzić, że jest ona próbą generalizacji i uzasadnienia efektów dociekań badawczych. Prezentuje refleksyjnie podsumowane wyniki badań własnych na tle wyników innych opracowań nawiązujących do przedstawionych w dysertacji zagadnień. Autor potwierdza tym samym umiejętność i łatwość przeprowadzenia syntezy i interpretacji uzyskanych wyników, daje dowód odczytania i znajomości piśmiennictwa, wykazuje dużą wiedzę i kompetencje do pracy naukowej. Doktorant odnosi się w dyskusji do osiągniętych wyników badań zarówno w wybranych parametrach statystyk zawodniczych i meczowych oraz do całości otrzymanych rezultatów – kompleksowo ujmując badania w aspekcie podjętego tematu pracy. Dyskusja prowadzona jest w świetle stawianych pytań oraz hipotez badawczych, spełniając wymogi formalne dysertacji doktorskich.

Jednak w szczegółowej ocenie tej części pracy brakuje recenzentowi wyraźnego ustosunkowania się doktoranta do otrzymanych wyników badań pod kątem weryfikacji z innymi autorami, krytycznej analizy oraz wskazania dalszych poszukiwań w rozpoznaniu innych dyspozycji dla modelowania gry w piłkę nożną. Wprawdzie w tym kontekście autor dysertacji próbuje szukać powiązania otrzymanych wyników badań z efektywnością w grze, jednak zdaniem recenzenta brakuje tu konkretnego stwierdzenia iż badania te są jednymi ze znaczących dla poszukiwania wzorców szkoleniowych. Dla pełnej orientacji kompleksowego modelu gracza należy jeszcze dokładnie rozpoznać sferę fizyczną (np. budowa ciała), sferę

ruchową (np. umiejętności techniczne) oraz sferę psychiczną (np. sprawność procesów myślowych).

W końcowej części pracy zaprezentowano **wnioski**, które odnoszą się do procesu badawczego dokonanego w pracy. W ocenie recenzenta podkreślają one nie tylko walor badawczy pracy ale i też aspekt refleksyjny autora, który w prowadzonych badaniach wskazuje na konkretny kierunek w usprawnianiu graczy do gry sportowej lecz zdaniem recenzenta powinny one być bardziej czytelne w aspektach aplikacyjnych.

Bibliografia obejmuje zestaw dobrze dobranych pozycji zwartych oraz artykułów naukowych w języku polskim i zagranicznym. Można wśród nich odnaleźć klasyczne dzieła z zakresu psychologii, teorii sportu ale i też literaturę interdyscyplinarną optymalnie oscylującą z zagadnieniem tematu pracy. Jedyna uwaga dotyczy braku w wykazie bibliograficznej pozycji autorstwa Wrzos J. 2005, na którą autor powołuje się na str. 43. Także błędem jest brak powoływania się na strony prezentowanych czasopism, np. poz. 143, 154, 155, itp - dotyczą one głównie czasopisma: Trener.

*W ocenie pracy warto także zwrócić uwagę, że Promotor recenzowanej dysertacji postawił przed Doktorantem bardzo ambitne i poważne zadanie, z którego zdaniem recenzenta (pomimo nielicznych uwag) autor pracy wywiązał się zadowolająco. Przygotowanie rozprawy wymagało zdobycia szerokiej wiedzy teoretycznej z zakresu psychologii oraz teorii sportu a także z zakresu szeroko pojętej teorii treningu i znajomości specyficznych parametrów wpływających na skuteczne uczenie się gry w piłkę nożną. Wymagało ono także umiejętności sformułowania problemu badawczego, dużej cierpliwości w ogarnięciu imponującej liczby danych i umiejętności logicznego precyzowania myśli dotyczących problemu badawczego. **Twierdzę, że Doktorant sprostał niemal wszystkim zadaniom tworząc obszerne i cenne opracowanie naukowe.***

Reasumując, pod względem merytorycznym praca jest poprawna i stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Podjęty problem, zrealizowany zgodnie z wymogami naukowymi posiada istotne wartości eksploracyjne. Zdaniem recenzenta pewne, drobne niedomagania stylistyczne, czy językowe (np. str: 25, 48, 60, 66, 105, 106), nie mogą znacząco wpływać na obniżenie wysokiej oceny większości fragmentów recenzowanej rozprawy doktorskiej. Należy także podkreślić jej stronę estetyczną. Dowodzi ona o dbałość Autora o jakość własnego produktu naukowego i o odczucia emocjonalne czytelnika. Cel badań klarowny, pytania poprawne, analiza i interpretacja wyników zrozumiała i konkretna. Przedstawione wnioski są uzasadnione zarówno wynikami badań, jak również właściwie

przeprowadzoną dyskusją, opartą na konfrontacji własnych wyników z uzyskanymi przez innych autorów.

Konkluzja końcowa

Biorąc pod uwagę wszystkie aspekty recenzowanej rozprawy stwierdzam, że została ona przygotowana sumiennie i przejrzysto zarówno w przyjętym zakresie tematycznym jak i w ramach określonych założeń metodologicznych. Spełnia przeto wszystkie wymogi stawiane przez Ustawę z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym (z istniejącymi poprawkami: Dz.U: z 2003 Nr 65 poz. 595, z 2005 r. Nr 164, poz. 1365, z 2010 r. Nr 96, poz. 620, Nr 182, poz. 1228, z 2011 r. Nr 84, poz. 455, z 2014r. poz. 1198) pracom promocyjnym na stopień naukowy doktora nauk o kulturze fizycznej. ***Wnoszę zatem do Rady Wydziału Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, o dopuszczenie Pana magistra Łukasza Bojkowskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.***

dr hab. prof. nadzw. Henryk Duda

